

Narodziny i śmierć w starożytnym Rzymie

- [Narodziny i śmierć w starożytnym Rzymie](#)

Narodziny i śmierć w starożytnym Rzymie

Ważne daty

312 r. p. n. e. – rozpoczyna się budowa Via Appia, drogi nazwanej na cześć Appiusza Klaudiusza, cenzora, który rozpoczął wytyczanie drogi i zlecił jej budowę

69 p. n. e. – konsulem zostaje Quintus Metellus Creticus, ojciec Cecylii Metelli

313 r. – ogłoszony został edykt tolerancyjny cesarza Konstantyna w Mediolanie

1956 r. – odkrycie katakumb przy Via Dino Compagni

Scenariusz lekcji

Źródło: online-skills.

II. W zakresie kompetencji kulturowych. Uczeń:

7. posiada podstawową wiedzę o następujących kluczowych zjawiskach z zakresu tradycji antycznej i recepcji antyku:

1) obecność tradycji greckiej i rzymskiej we współczesnym życiu publicznym i kulturalnym;

13. potrafi scharakteryzować i poddać interpretacji uwzględniającej właściwy kontekst kulturowy następujące kluczowe zjawiska z zakresu życia publicznego i prywatnego w starożytnej Grecji i Rzymie:

2) życie domowe i rodzinne w Grecji i Rzymie (dom; rodzina; dzieci i edukacja; imiona i nazwiska greckie i rzymskie; ubiór w Grecji i Rzymie);

Nauczysz się

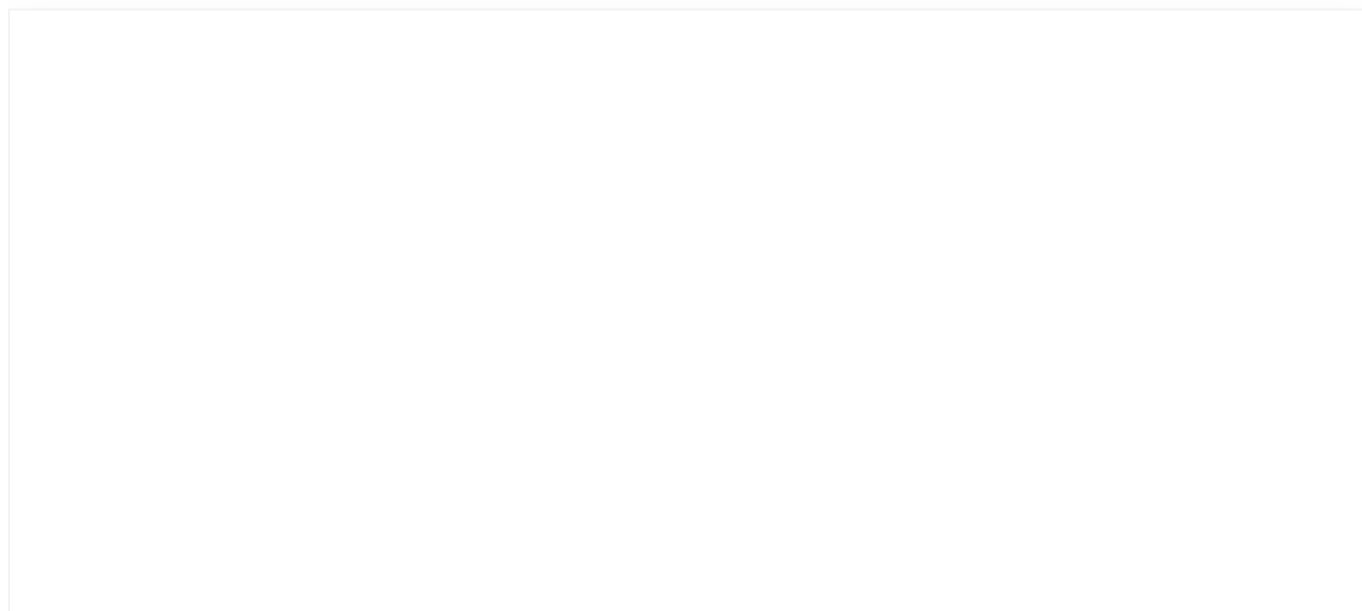
definiować zachowanie starożytnych Rzymian w czasie śmierci bliskiej osoby, oraz w czasie pogrzebu;

opowiadać w jaki sposób Rzymianie żegnali swoich zmarłych;

charakteryzować obyczaje związane z porodem, narodzinami dziecka oraz przyjmowaniem noworodka do rodziny rzymskiej;

definiować pojęcia: [Sepulkralny](#), [Kolumbarium](#), [Kremacja](#) i [Krematorium](#).

Narodziny i śmierć w starożytnym Rzymie na zdjęciach

Autor nieznany, „Rzymska nekropolia i kolumbarium w Ostii”, Włochy, online-skills, CC BY 3.0

Miejsca spoczynku starożytnych Rzymian

Animacja 3D: Miejsca spoczynku starożytnych Rzymian

„Animacja 3D poświęcona miejscom spoczynku w starożytnym Rzymie”, online-skills, CC BY 3.0

Animacja 3D: Mauzoleum Cecylii Metelli

„Animacja 3D poświęcona mauzoleum via Appia”, online-skills, CC BY 3.0

Narodziny w starożytnym Rzymie

Film *Narodziny w starożytnym Rzymie*

Film dostępny na portalu epodreczniki.pl

„Film animowany poświęcony Narodzinom w starożytnym Rzymie”, online-skills, CC BY 3.0

Film animowany omawia temat narodzin w starożytnym Rzymie. Na pierwszym ekranie pojawia się tytuł: Poród i obrzędy związane z narodzinami w starożytnym Rzymie. Następny slajd przedstawia dzieło Francois de Barbier’a zatytułowane „Narodziny Heraklesa”. Jest to czarnobiała grafika ukazująca rodzącą Alkmenę w otoczeniu czterech pomocnic. Królowa ma odsłonięte piersi; szata osłania ją od pasa w dół. Jedna z kobiet podtrzymuje ją za biodra, druga klęczy u jej stóp trzymając w rękach noworodka. Kolejna, z odsłoniętą piersią, nachyla się nad dzieckiem. Czwarta, najbardziej oddalona od Alkmeny, patrzy za okno, gdzie znajdują się dwie gestykulujące kobiety. Na ekranie pojawia się tekst. Lektor czyta: Ciąża i poród były w czasach starożytnych ogromnym zagrożeniem, zarówno dla matki, jak i dla dziecka. Śmiertelność niemowląt była ogromna (ok. 40%), a z narodzonych dzieci tylko nieliczne dożywały dorosłości (tak było między innymi w przypadku matki braci Grakchów, Kornelii, z której kilkonaściorga dzieci tylko troje osiągnęło wiek dojrzały). Na kolejnym ekranie, na tle powyższego obrazu, pojawia się następująca treść czytana przez lektora: Brak właściwej opieki medycznej kończył się dla wielu matek i noworodków tragicznie. Niestety zakończył się również poród córki Cezara – Julii, żony Pompejusza. Dziewczyna umarła w czasie porodu, a dziecko kilka dni później. Takie zakończenie małżeństwa zawartego ze względów politycznych przyspieszyło wojnę domową. Następnie na ekranie pojawia się rzeźba sarkofagowa. Przedstawia ona rodziców z dzieckiem. Matka karmi niemowlę piersią; stojący z boku ojciec przygląda się, podpierając głowę ręką zgiętą w łokciu. Podpis pod ilustracją: Rzeźba sarkofagowa Marka Korneliusza Statiusza, który umarł we wczesnym dzieciństwie – matka karmiąca, przyglądający się ojciec, 150 r. n.e., Muzeum Luwr, Francja. Na ekranie ukazuje się następujący tekst czytany przez lektora: Osiem dni po urodzeniu się dziewczynki, a dziewięć dni po urodzeniu się chłopca przeprowadzano specjalny obrzęd wobec noworodka. Kilkudniowy czas oczekiwania wynikał najprawdopodobniej z dużej śmiertelności niemowląt – czekano tych kilka kluczowych dni, by upewnić się, że dziecko przeżyje. Kolejny ekran ukazuje rzeźbę Williama Henry’ego Goodyear’a przedstawiającą Junonę, opiekunkę kobiet, żon i matek. Bogini stoi; jedną rękę trzyma włócznię,

w drugiej małą paterę. Ma długą szatę, przylegającą do ciała. Spod prostego nakrycia głowy wylaniają się kręcone włosy. Na ekranie pojawia się tekst czytany przez lektora: Dies lustricus (Dzień oczyszczenia) był ważnym dniem dla dziecka – otrzymywało ono imię i medalion z amuletem, który miał je strzec do dorosłości. W sytuacji, gdy dziecko zmarło po nadaniu imienia otrzymywało nagrobek imienny. Na następnym ekranie ukazana jest rzeźba rzymskiej bogini płodności – Tellus, utożsamianej z grecką Gają. Siedzi trzymając na kolanach dwojkę dzieci. Spod osłoniętej chustą głowy wylaniają się kręcone włosy. Ubrana jest w drapowaną szatę przylegającą do ciała. W otoczeniu bogini znajdują się kwiaty maku oraz makówki – symbole płodności. Tekst ukazujący się na ekranie jest czytany przez lektora: Poród był bardzo niebezpieczny, kobieta nie była bowiem objęta profesjonalną opieką medyczną. Pomagała jej akuszerka lub położna, której asystowały trzy kobiety podtrzymujące rodzącą. Stały one po bokach i z tyłu tak zwanego krzesła porodowego, na którym rodząca wydawało na świat swoje dziecko. Następny ekran przedstawia kolorowy fresk, na którym znajdują się trzy kobiety. W centrum obrazu stoi Afrodyta. Ma odsłonięte piersi; szata okrywa ją od pasa w dół. Na głowie ma koronę. Odwraca się w prawą stronę, gdzie klęczy bogini porodów – Lucina, prezentująca Afrodycie nowo narodzone niemowlę. Za plecami Afrodyty stoi kobieta w zielonej szacie; wskazuje palcem na usta. Pod ilustracją znajduje się podpis: Lucina, bogini porodów, prezentuje Afrodycie nowo narodzonego Achillesa, fresk ze Złotego Domu Nerona, odkryty w 1668 r., Ashmolean Museum, Anglia. Na ekranie wyświetlony jest następujący tekst czytany przez lektora: W dniu oczyszczenia dzieciom nadawano imiona, proces ten przebiegał odmiennie w przypadku chłopca i dziewczynki. Dziewczynka otrzymywała imię utworzone od imienia swojego ojca, czyli wszystkie córki Juliusza miały na imię Julia, a córki Korneliusza – Kornelia. Jak odróżniano w takim razie dziewczynki, jeżeli Rzymianin miał więcej, niż jedną córkę? Dodawano im do imienia liczebniki porządkowe – Prima, Secunda, Tertia i tak dalej... Na kolejnym ekranie pojawia się słynny obraz Sandro Botticellego pt. „Narodziny Wenus”. Centralne miejsce zajmuje naga, długowłosa bogini, stojąca w ogromnej muszli unoszącej się na morzu. Prawą ręką zakrywa piersi, w lewej trzyma pukiel włosów zasłaniając nimi podbrzusze. Obok niej stoi rudowłosa kobieta ubrana w kolorowe szaty. Trzyma w dłoni czerwony płaszcz, którym chce okryć nagą Wenus. Za nią ukazany jest brzeg morza z wysokimi drzewami. W lewej części obrazu unoszą się w powietrzu dwie uskrzydłone postaci: kobieta i mężczyzna. Są to Zefiry kierujące ku brzegowi muszlę, na której stoi bogini. Tekst na ekranie: Struktura imienia chłopca- dziedzica nazwiska rodowego- była zupełnie inna, niż w przypadku dziewczynki. Chłopiec otrzymywał imię zgodnie z wykształconą w Rzymie trójczłonową strukturą. Na pełne imię składało się: 1. Praenomen – imię (np. Caius), 2. Nomen gentile – nazwisko rodowe (np. Iulius), 3. Cognomen – przydomek (np. Caesar). Na kolejnym ekranie na tle powyższego obrazu pojawia się następująca treść czytana przez lektora: Jeżeli ktoś dokonał czegoś znaczącego, dla upamiętnienia mógł otrzymać czwarty człon imienia – drugi przydomek, czyli agnomen. Stało się tak między innymi w przypadku Publiusza Korneliusza Scypiona, który dla upamiętnienia swoich zasług bojowych otrzymał agnomen – Africanus. Kolejny ekran ukazuje rzeźbę wilczycy kapitolńskiej. Jest to brązowy posąg stojącej wilczycy, pod brzuchem której siedzą bliźnięta – Romulus i Remus wyciągając usta do jej wymion. Tekst czytany przez lektora: W okresie, gdy rodzina funkcjonowała zgodnie z modelem patriarchalnym, ojciec rodziny (pater familias) miał nieograniczoną władzę nad życiem i śmiercią członków swojej rodziny. Oznaczało to w praktyce, że samo urodzenie dziecka nie było jednoznaczne z przyjęciem go do rodziny,

dopóki ojciec rodziny nie uznał potomka. Dokonywał się to w sposób symboliczny – akuszerka kładła nowo narodzone dziecko u stóp ojca. Jeżeli je podniósł, uznawał dziecko za członka rodziny. Na kolejnym ekranie na tle powyższego obrazu pojawia się następująca treść czytana przez lektora: Pater familias miał również prawo do porzucenia niemowlęcia – oznaczało to dla dziecka śmierć, jeżeli nie znalazł się nikt inny, kto by je przygarnął. Najsłynniejsze porzucone i uratowane dzieci, to legendarni założyciele Rzymu – Romulus i Remus, których porzuconych w niemowlęctwie, wykarmiła wilczyca.

Zadania

Ćwiczenie 1

Poniższa ilustracja przedstawia:

☐ urnę

☐ kolumbarium

☐ sarkofag

Ćwiczenie 2

Przyjrzyj się wybranym ilustracjom i dopasuj właściwy podpis:

Niech spoczywa w pokoju, Godny pamięci, Dom wszystkich zmarłych

.....

.....

.....

Ćwiczenie 3

Ćwiczenie 4

Poniższa ilustracja przedstawia:

☐ Mauzoleum Cecylia Metelli

☐ sarkofag Hadriana

☐ grób Juliusza

Ćwiczenie 5

Ćwiczenie 6

Ćwiczenie 7

Dopasuj poszczególne formy słowa do prawidłowego opisu gramatycznego:

corpori sano

Voc. sing.

O, corpus sanum!

Abl. sing.

ad corpus sanum

Acc. sing.

de corpore sano

Nom. sing.

Ecce corpus sanum

Gen. sing.

corporis sani

Dat. sing.

Polecenie 1

Przetłumacz poniższy tekst:

S. Wilczyński, T. Zarych, Lectio Latina I.

De sene et morte

Aliquando senex vita et labore fatigatus ligna in silva colligebat et sub vesperum ex silva excessit, nam ante noctem in casam venire cupivit. Sed brevi tempore onere et itinere defatigatus ligna deposuit, lapidi insedit. "Quam misera, quam gravis, quam infelix est vita mea" – considerabat. Deinde magna voce mortem advocavit: "O mors, veni ad me!" Mors cito ad senem advenit et interrogavit: "Quid tibi optas?" Senex perterritus a consilio deflexit et: "Impone – inquit – umeris meis fascem lignorum".

Słowniki

Słownik pojęć

Sepulkralny (od sepulcrum, i – grób)

grobowy, nagrobny, nagrobkowy, cmentarny, pogrzebowy, służący kultowi albo pamięci zmarłych, związany z wiarą w życie pozagrobowe

Kolumbarium

typ rzymskiego i wczesnochrześcijańskiego zbiorowego grobowca w postaci budowli lub sali, gdzie znajdowały się nisze na prochy zmarłych.

Kremacja (od cremo, are – spalać)

palenie zwłok

Krematorium

budynek przeznaczony do spalania zwłok ludzkich

Słownik łacińsko-polski

Źródło: online skills, licencja: CC0.

Galeria dzieł sztuki

Autor nieznany, „Rzymska nekropolia i kolumbarium w Ostii”, Włochy, online-skills, CC BY 3.0

Bibliografia

J. A. Chrościcki, *Pompa funebris*, Warszawa 1974.

- W. Kopaliński, *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych*, Warszawa 1978.
- J. Korpanty, *Mały słownik łacińsko-polski*, Warszawa 2012.
- K. Kumaniecki, *Historia kultury starożytnej Grecji i Rzymu*, Warszawa 1988.
- M. Kuryłowicz, *Prawo i obyczaje w starożytnym Rzymie*, Lublin 1997.
- J. Pudliszewski, *Prywatne uroczystości nagrobne w świetle epitafiów łacińskich w okresie wczesnego cesarstwa*, Gdańsk 1997.
- V. Rączewska, *Narodziny i wczesna opieka nad dzieckiem w rodzinie rzymskiej*, Bydgoszcz 1992.
- D. F. Sawyer, *Kobiety i religie w początkach naszej ery*, Wrocław 1999.
- P. Waleńdzik, *Kremacja i inhumacja w kulturach świata oraz obrzędach chrześcijańskiego pogrzebu*, *Collectanea Theologica* 83/3, s. 107-128.
- L. Winniczuk, *Ludzie, zwyczaje i obyczaje starożytnej Grecji i Rzymu*, Warszawa 2008.